

Modulis 3: Veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas (VAAA) plānošana un galvenie principi

Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības Programmas un Pasaules Vides Fonda globālais projekts «Labas veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas prakses veicināšana, lai samazinātu vides piesārņojumu, kā arī dioksīnu un dzīvsudraba izdalīšanos»

Paredzamie rezultāti

- Uzskaitīt komentārus par veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas programmas veidošanu un lietošanu, lai samazinātu veselības aprūpes atkritumu iedarbību uz darbiniekiem, pacientiem un sabiedrību.
- Uzskaitīt ieinteresētās puses, kas piedalās visaptveroša veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas plāna izstrādes procesā un apspriest katras ieinteresētās puses ieguldījumu attiecībā uz plāna izstrādi
- Noteikt šķēršļus efektīvas veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas sistēmas īstenošanai.

Mērķi

- Aprakstīt, kā veikt veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas novērtējumu
- Aprakstīt vietējās atkritumu apsaimniekošanas plāna struktūru slimnīcā
- Noteikt veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas komandas galvenos locekļus un to uzdevumus
- Apspriest iespējamos šķēršļus veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas plāna īstenošanai un to pārvarēšanas iespējas

Resursi

- Pasauls Veselības organizācijas Zilās grāmatas (Blue Book) 5. nodaļa
- <http://gefmedwaste.org/downloads/Baseline%20Assessment%20Guidance%20April%202010%20UNDP%20GEF%20Project.pdf>
- http://www.emro.who.int/ceha/pdf/HealthCareWaste_BasicSteps.pdf

Vispārīgie principi (I)

- Plānojot VAAA valsts, reģionālā un vietējā līmenī, jāņem vērā Pasauls Veselības organizācijas (PVO) pamatprincipus, lai panāktu drošu un ilgtspējīgu veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanu
- Atbilstoša resursu ieguldījuma rezultātā būtiski samazināsies slimības un tiks ietaupīti ar veselības aprūpi saistītie izdevumi

Vispārīgie principi (II)

- Efektīva veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošana ir atkarīga no :
 - labas pārvaldības un organizēšanas
 - atbilstošas likumdošanas un finansējuma
 - apmācītu un informētu darbinieku aktīvas līdzdalības

Atkritumu apsaimniekošanas plāna mērķi

- Izstrādāt VAAA sistēmu
- Racionalizēt VAAA praksi veselības aprūpes iestādēs
- Izstrādāt īpašus finanšu ieguldījumu un darbības resursu piesaistīšanas projektus, kas paredzēti, lai uzlabotu VAAA
- Veikt pasākumus attiecībā uz kapacitātes palielināšanu un apmācībām.
- Izstrādāt monitoringa plānu
- Samazināt piesārņojumu saistībā ar VAAA

Vispārēji pasākumi attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas plāna izstrādi

- Jāizraugās atbildīgā persona,
- Veikt HCWM apsekošanu un aicināt izteikt ierosinājumus
- Ieteikt HCWM uzlabojumus un veikt sagatavošanas darbus to īstenošanai
- Izstrādāt HCWM plānu
- Apstiprināt HCWM plānu un sākt to īstenot
- Pārskatīt HCWM plānu

Veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošana veselības aprūpes iestādē

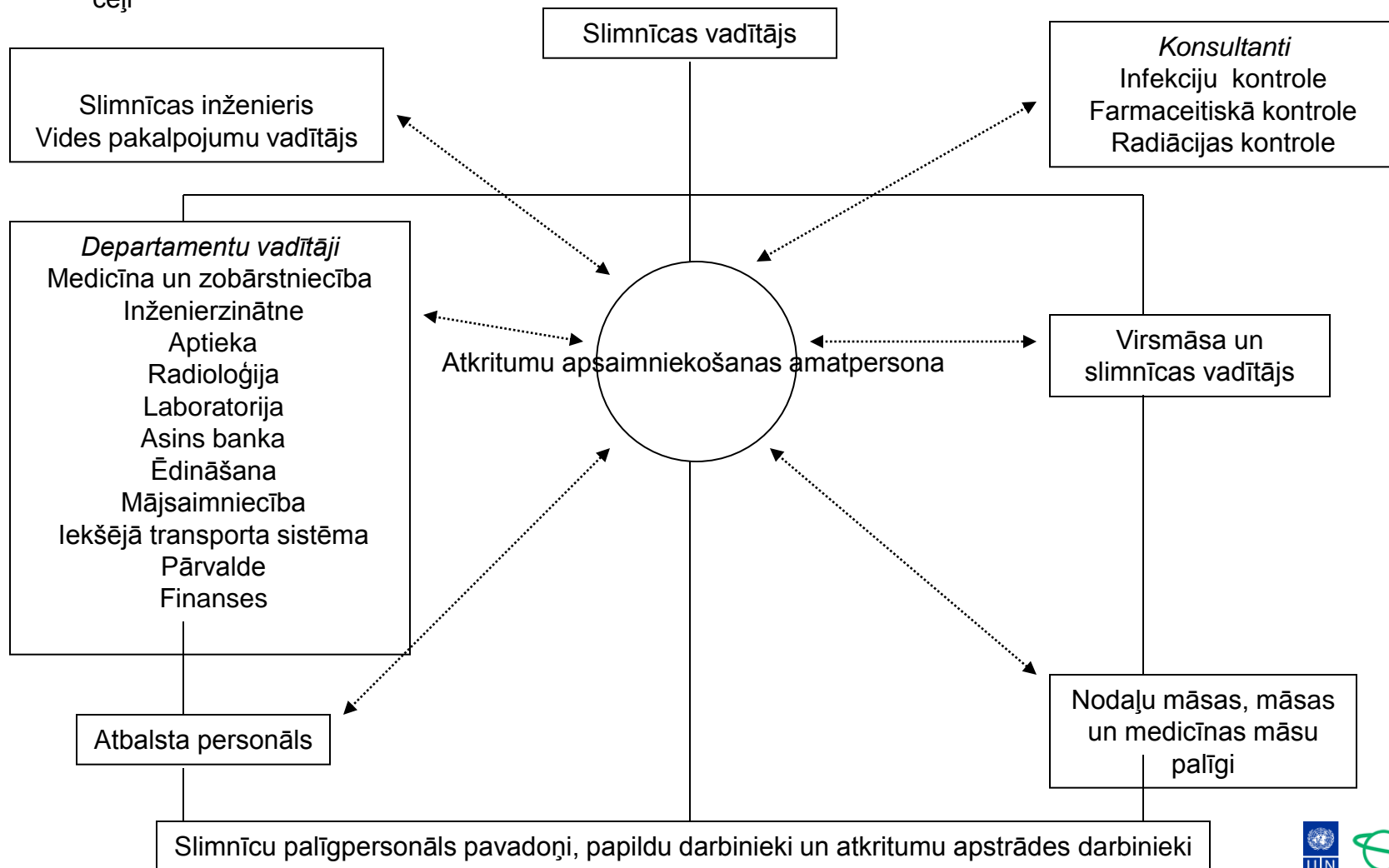
Laba atkritumu apsaimniekošana ir atkarīga no:

- Atkritumu apsaimniekošanas komandas sagatavotības
- Labas pārvaldības
- Atkritumu rašanās un rūpīgas plānošanas
- Spēcīgas organizācijas
- Saistītajiem tiesību aktiem
- Adekvāta finansējuma
- Apmācīta personāla pilnīgas līdzdalības

Tipiska atkritumu apsaimniekošanas struktūra

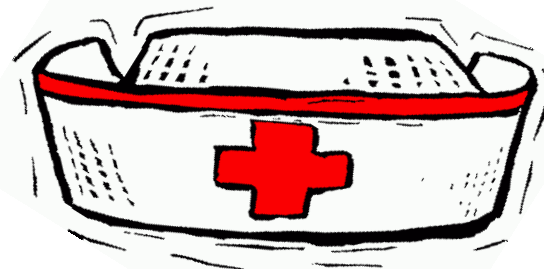
..... Komunikācijas ceļi

— Līnijas apsaimniekošanas ceļi

Atkritumu apsaimniekošanas komanda

- Izveidot atkritumu apsaimniekošanas komandu:
 - Slimnīcas vadītājs
 - Slimnīcas nodaļu vadītāji
 - Infekciju kontroles amatpersonas
 - Galvenais farmaceits
 - Par radiāciju atbildīgā amatpersona
 - Vecākā māsa
 - Slimnīcas vadītājs
 - Slimnīcas inženieris
 - Finanšu kontrolieris
 - Atkritumu apsaimniekošanas speciālists un atkritumu apsaimniekošanas darbinieki

Slimnīcas vai iestādes vadītājs

- Izveido atkritumu apsaimniekošanas komandu
- Izstrādā atkritumu apsaimniekošanas plānu
- Izraugās galveno atkritumu apsaimniekošanas speciālistu
- Piešķir finanšu līdzekļus un darbaspēku
- Nodrošina monitoringa procedūru ievērošanu
- Nodrošina galvenā personāla pienācīgu apmācību

Atkritumu apsaimniekošanas speciālists

- Vispārīgā atbildība par:
 - Slimnīcas atkritumu apsaimniekošanas plāna izstrādi
 - Atkritumu ikdienas savākšanu, uzglabāšanu un apglabāšana
 - Ikdienas darbību un atkritumu apglabāšanas sistēmas uzraudzība
 - Negadījumu vadību un kontroli
 - Apmācību pārraudzību
- Šī persona bieži vien pilda slimnīcas inženiera / tehniķa vai infekcijas kontroles darbinieka / medmāsas funkcijas

Parametri, kas jāuzrauga atkritumu apsaimniekošanas speciālistam (I)

Katru mēnesi radītie atkritumi, atbilstoši atkritumu kategorijām:

- katrā nodaļā;
 - apsaimniekošanas un apglabāšanas metodes
- Atkritumus, kurus droši savāc atbilstoši drošības ekspluatācijas procedūrām:**

- Darba drošība
- Atbilstošas un tīras apstrādes iekārtas izmantošana un apstrādes iekārtas marķēšana
- Atbilstoša šķirošana
- Drošs iekšējais transports un uzglabāšana
- Drošas atkritumu apsaimniekošanas metodes
- Drošas atkritumu apglabāšanas metodes, ja apglabāšana notiek veselības aprūpes objektā

Parametri, kas jāuzrauga atkritumu apsaimniekošanas speciālistam (II)

Veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanas finansiālie aspekti:

- * tiešās izmaksas attiecībā uz piegādēm un materiāliem, kas izmantoti savākšanai, transportēšanai, uzglabāšanai, apstrādei, apglabāšanai, attīrīšanai un tīrīšanai;
- * apmācību izmaksas (darbaspēka un materiāla);
- * vietējo apsaimniekošanas iekārtu darbības un uzturēšanas izmaksas;
- izmaksas par darbuņēmēja pakalpojumiem

Sabiedrības veselības aspekti:

- Starpgadījumi, kā rezultātā rodas traumas, “gandrīz notikuši nelaimes gadījumi” vai kļūmes attiecībā uz apstrādi, atdalīšanu, uzglabāšanu, transportēšanu vai atkritumu apglabāšanas sistēmu, par ko ir arī jāziņo infekcijas kontroles amatpersonai un atkritumu apsaimniekošanas speciālistam, kā rezultātā tiek veikti profilaktiski pasākumi, lai novērstu attiecīgo gadījumu atkārtošanos.

Lomas un pienākumi (I)

- **Slimnīcas vadītājs:**
 - veido atkritumu apsaimniekošanas komandu un izstrādā atkritumu apsaimniekošanas plānu
- **Atkritumu apsaimniekošanas speciālists:**
 - atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ikdienas darbības un uzraudzība
- **Nodaļu vadītāji:**
 - to teritorijā radušos atkritumu šķirošana, uzglabāšana un apglabāšana
- **Slimnīcas vadītājs:**
 - medmāsu un citu darbinieku apmācības atbilstošu procedūru veikšanā attiecībā uz VAAA

Lomas un pienākumi (II)

- **Infekciju kontroles amatpersona:** sadarbojas ar atkritumu apsaimniekošanas speciālistu un konsultē par infekcijas kontroli un atkritumu apstrādes un apglabāšanas standartiem

Lomas un pienākumi (III)

- **Galvenais farmaceits/par radiācijas drošību atbildīgā amatpersona:**
 - Atbildīgs par farmācijas preču pareizu pārvaldību un atkritumu daudzuma samazināšanu
- **Apgādes amatpersona:**
 - uztur sakarus ar atkritumu apsaimniekošanas speciālistu , lai nodrošinātu nepārtrauktu nepieciešamo preču piegādi
- **Slimnīcas inženieris:**
 - uzstāda un uztur atkritumu apstrādes un uzglabāšanas iekārtas, apsaimniekošanas aprīkojumu

Veselības aprūpes atkritumu novērtēšana (I)

- Atkritumu apsaimniekošanas komanda izvērtē visu atkritumu daudzumu slimnīcā
- Sākotnējais novērtējums sniedz informāciju par sākotnējo stāvokli objektā, lai:
 - noteiktu, kāda labākā prakse un metodes būtu jāievieš
 - izstrādātu darbības rezultātu rādītājus
 - to varētu izmantot kā sākuma atskaites punktu
 - to varētu izmantot kā sākuma punktu nākotnes novērtējumam
 - to izmantotu par pamatu turpmākiem novērtējumiem,
 - apkopotu rakstisko un fotogrāfisko dokumentāciju

Veselības aprūpes atkritumu novērtēšana (II)

- Sākotnējo novērtējumu veido šādi elementi:
 - Galvenie dati par objektu
 - Ātrs sākotnējais novērtējums
 - Informācija par atkritumu apsaimniekošanas praksi
 - Dati par atkritumu rašanos
 - Informācija par apmācību
 - Darba drošības dati
 - Izmaksu dati
 - Dioksīna emisiju pārbaude
 - Dati par dzīvsudraba izmantošanu

Atkritumu rašanās novērtējuma paraugs

Aprūpes objekta nosaukums :..... Nedēļa:.....

Atkritumu savākšanas vieta: nodaļa / atrašanās vieta	Atkritumu kategorija /klase (norādīt)	Radušos atkritumu daudzums dienā (svars un apjoms)													
		Pirmdienā		Otrdienā		Trešdienā		Ceturtdienā		Piektdienā		Sestdienā		Svētdienā	
		Kg	litri	Kg	litri	Kg	litri	Kg	litri	Kg	litri	Kg	litri	Kg	litri

Projekta VAAA diskusiju dokumenta (I)

- Atkritumu apsaimniekošanas komanda pārskata pašreizējo atkritumu apsaimniekošanas kārtību atbildības jomā
- Prakse tiek vērtēta, balstoties uz valsts noteiktajām vadlīnijām
- Izteikti priekšlikumi VAAA uzlabošanai
- Atkritumu apsaimniekošanas speciālists sagatavo projekta diskusiju dokumentu atkritumu apsaimniekošanas komandai

Projekta VAANA diskusiju dokuments (II)

- Projekta VAANA diskusiju dokumentam jāietver informācija par:
 - pašreizējo situāciju un esošiem atkritumiem
 - iespējam atkritumu samazināšanai, atkārtotai izmantošanai un pārstrādei
 - atkritumu šķirošanu
 - vietējo apstrādi, transportēšanu un uzglabāšanas praksi
 - atkritumu apstrādes / apglabāšanas identificēšanu un novērtēšanu
 - atkritumu plūsmu uzskaiti un dokumentāciju
 - apmācību un uzraudzību
 - atkritumu apsaimniekošanas izmaksu novērtēšanu
 - stratēģiju plāna īstenošanai

Atkritumu apsaimniekošanas plāna izstrādāšana

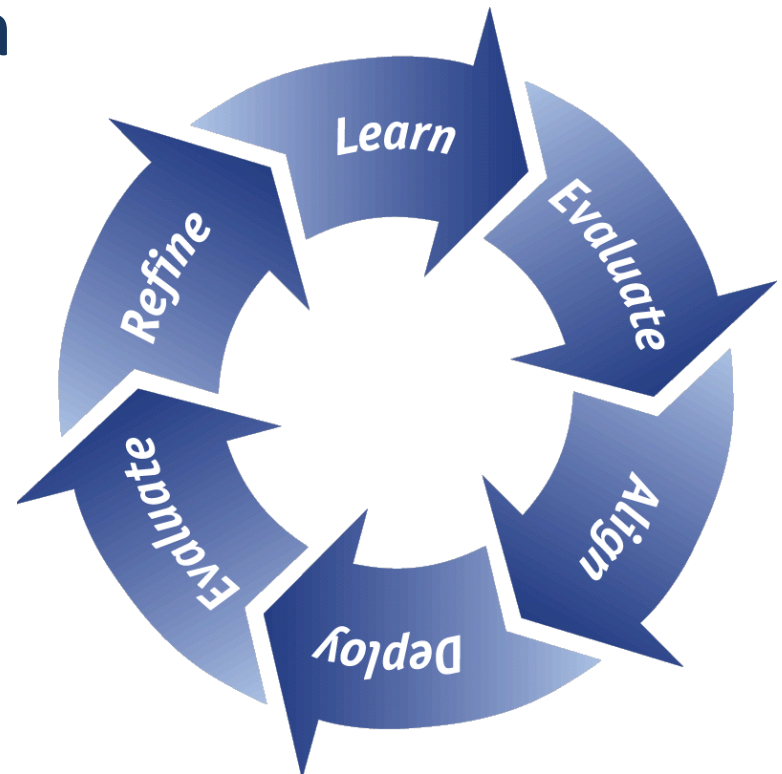
- Ir jāauzicina amatpersonas no vietējām un valsts pārvaldes veselības aprūpes institūcijām palīdzēt izstrādāt atkritumu apsaimniekošanas plānu (AAP)
- AAP jābalstās uz diskusiju dokumentu un tas jāiesniedz atkritumu apsaimniekošanas komandas sanāksmē apstiprināšanai
- Katrs atkritumu apsaimniekošanas komandas biedrs pārskata pašreizējo atkritumu apsaimniekošanas organizāciju savā nodaļā
- Novērtēt, vai esošā prakse atbilst valsts vadlīnijām
- Kad ir panākta pilnīga vienošanās, dokumentā tiek definēts, kā slimnīcas atkritumu apsaimniekošanas plāns tiek īstenots

Tipisks atkritumu apsaimniekošanas plāns (I)

- Skaidra un atklāta pašreizējās VAAA situācijas izpēte
- VAAA uzlabošanai pieejamo resursu un iespējamo uzlabojumu analīze
- Detalizēta priekšdarbu sagatavošana, lai īstenotu ierosinātos atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumus

Tipisks atkritumu apsaimniekošanas plāns (II)

- Visiem atkritumu apsaimniekošanas plāniem ir jāietver:
 - ✓ Mērķi un laika grafiks
 - ✓ Sasniedzamie rezultāti
 - ✓ Izmērāmie rādītāji,
 - ✓ Diskusiju dokumenta elementi

Tipisks atkritumu apsaimniekošanas plāns (III)

- Ietvertās detaļas:
 - Savākšanas un uzglabāšanas procesu organizēšana
 - Projekta specifikācijas
 - Nepieciešamie materiāli un cilvēku resursi
 - Pienākumi
 - Procedūras un prakse
 - Apmācības

Atkritumu apsaimniekošanas plāns (I)

- Pašreizējās situācijas novērtēšana
 - radīto atkritumu prakses, personāls, aprīkojums un daudzums
- Iespējas atkritumu samazināšanai, atkārtotai izmantošanai un pārstrādei
- Atkritumu apstrāde, apstrāde un uzglabāšanas prakse
- Atkritumu apstrādes / apglabāšanas iespēju attiecīgajā teritorijā un ārpus tās noteikšana un novērtēšana
- Izdevumi
- Uzskaitē un dokumentācija
- Mācības un uzraudzība
- Stratēģija plāna īstenošanai

Atkritumu apsaimniekošanas plāns (II)

Savākšanas un uzglabāšanas procesu organizēšana

- Visu savākšanas un galveno uzglabāšanas vietu karte
- Katrai objekta nodaļai (istabai) paredzētie konteineri un somas
- Ceļi un maršruti atkritumu transportēšanai pa objekta teritoriju
- Savākšanas grafiks
- Drošība

Atkritumu apsaimniekošanas plāns (III)

- Projekta specifikācijas
 - Izmantošanai paredzēto maisu turētāju vai konteineru veidi
 - Ratiņu veidi
 - Asiem priekšmetiem paredzēto konteineru veidi
- Nepieciešamie materiāli un cilvēkresursi
 - Maisu, ratiņu un asiem priekšmetiem paredzēto konteineru skaita un izmaksu izvērtējums
 - Katra uzdevuma veikšanai nepieciešamais darbinieku skaits
- Pienākumi
 - Atkritumu apsaimniekošanas komandas locekļu lomas un atbildības, pienākumu un par prakses kodeksa noteikšana
 - Visu apkalpojošo personāla locekļu loma un pienākumi

Atkritumu apsaimniekošanas plāns (IV)

- Procedūras un prakse
 - Plūsmu karte atkritumu šķirošanai
 - Apstrādes, uzglabāšanas, šķirošanas un citu paredzēto darbību (piemēram, autoklavēšanas) procedūras
 - Uzraudzības procedūras attiecībā uz atkritumu kategorijām un to galamērķi
 - Rezerves plāns attiecībā uz evakuāciju, noslēgšanu, uzturēšanu un ārkārtas reaģēšanu.
- Apmācība
 - Obligātie kursi un programmas
 - Novērtēšana

Atkritumu apsaimniekošanas plāna īstenošana

Slimnīcas vai uzņēmuma vadītāja atbildība

- Pakāpeniska ieviešana
- Paplašināšanas iespējas
- Identificēt galvenā personāla tīklu
- Sakārtot mācību programmas
- Nodrošināt visu iekārtu pieejamību
- Ik gadu kopā ar atkritumu apsaimniekošanas komandu pārskatīt atkritumu apsaimniekošanas plānu
- Iesniegt gada ziņojumu valsts aģentūrai
- Koriģējiet politiku un praksi, tā kā ir definēts pieejamās instrukcijās

Atkritumu apsaimniekošanas plānošana citām iestādēm (I)

- VAAA jāattiecina arī uz mazākām aprūpes iestādēm
 - Privātām veselības un zobārstniecības iestādēm, pētniecības centriem, aprūpes namiem, mājas aprūpes centriem, ambulatoriem pakalpojumiem, veterinārām slimnīcām, apbedīšanas iestādēm / morgiem, imunizācijai un citiem ar veselību saistītiem pasākumiem
- Šo uzņēmumu vadītāji ir atbildīgi par atkritumu apsaimniekošanas plāna radīšanu un īstenošanu

Atkritumu apsaimniekošanas plānošana citām iestādēm (II)

- Novērst vides piesārņojumu un negatīvu ietekmi uz cilvēku veselību, ko izraisa veselības aprūpes atkritumi
- Nodrošināt veselības aprūpes atkritumu atbilstošu izolāciju un drošu iepakojšanu
- Ja iespējams nodrošināt īpašu atkritumu savākšanu vai to apstrādi uz vietas (piem., autoklavējot atkritumus)
- Nodrošināt, lai visi iesaistītie darbinieki būtu kompetenti un apmācīti
- Nepieciešamības gadījumā iesaistiet privāto uzņēmēju atkritumu savākšanā un apstrādē
- Atkritumu transportēšanai jāizmanto tam paredzētie transportlīdzekļi

Potenciālie šķēršļi

- Zināšanu trūkums individuālā un uzņēmumu līmenī
- Trūkst valsts politikas
- Veselības aprūpes darbinieki neapzinās veselības un drošības riskus
- Vides un sabiedrības veselības risku neapzināšanās
- Neviens nav nozīmēts par atbildīgo attiecībā uz veselības aprūpes atkritumiem
- Līdzekļu trūkums pasākumu īstenošanai
 - Sākt ar nelieliem līdzekļiem un pakāpeniski izvērst darbību

Plāna īstenošana (I)

- Atkritumu apsaimniekošanas speciālists izstrādā pagaidu pasākumus, kas ir ieviesti kā priekšnoteikums, lai pabeigtu īstenot jaunu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu
- Infekciju kontroles amatpersona organizē un pārrauga mācību programmas visiem darbiniekiem
- Iepirkts nepieciešamais aprīkojums atkritumu apsaimniekošanai

Plāna īstenošana (II)

- Kad atkritumu apsaimniekošanas plānā aprakstītās darbības tiek ieviestas praksē
 - Atkritumu apsaimniekošanas komanda ik gadu pārskata plānu un ierosina izmaiņas, lai uzlabotu sistēmu
 - Slimnīcas vadītājs kopā ar vides speciālistu sagatavo gada ziņojumu valsts aģentūrai, kas atbild par veselības aprūpes atkritumu apsaimniekošanu

VAAA programmas vadīšana

- Instrumenti VAAA programmas vadīšanai:
 - Uzstādīt skaidri definētus mērķus un pagrieziena punktus
 - Izraudzīties atbildīgo personu par katru plāna aspektu
 - Izmantot Ganta diagrammas vai grafikus
 - Meklēt līdzekļus

